

ETİK MƏDƏNİYYƏT HƏR KƏSİN ƏSAS MƏNƏVİ KEYFİYYƏTİDİR

VİDADI XƏLİLOV

*pedaqogika üzrə elmlər doktoru, professor,
Pedaqoji və Sosial Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü,
əməkdar müəllim*

Açar sözlər: *etika, etik mədəniyyət, əxlaq, əxlaqın mahiyyəti, etik kateqoriyalar, xeyir-şər, borc, vicdan, şərəf, ləyaqət, fəzilət, qəbahət, ünsiyyət, davranış gözəlliyi, etiket, peşə etikası, müəllimin etikası.*

Ключевые слова: *этика, этическая культура, мораль, значение морали, этические категории, добро и зло, долг, честь, достоинство, добродетель, предосудительный поступок, общение, обхождение, этикет, профессиональная этика, этика педагога.*

Key words: *ethics, ethical culture, morality, essence of morality, ethical categories, the good, the bad, debt, honour, dignity, virtue, blame, communication, behavior, ethics, professional ethics, teacher's ethics.*

İnsanın mənəvi dünyası onun formalaşmasında mühüm rola malikdir. Bu kontekstdə dövlət də mənəvi dünyası inkişaf etmiş vətəndaş yetişdirilməsini əsas məqsəd hesab edir. Bu prosesdə sivilisasiyanın dəyər göstəricilərindən sayılan, ictimai şüurun əsas formalarından olan əxlaqın mahiyyəti, qanunauyğunluqları, şəxsi və ictimai həyatdakı rolu zaman keçdikcə daha parlaq şəkildə nəzərə çarpır. Təsadüfi deyildir ki, dünyanın bir sıra ölkələrində bu sahədən bəhs edən etik fikirlər sistemi yaranmağa başlamışdır.

Xeyir-şər, fəzilət-qəbahət, borc, vicdan, şərəf, ləyaqət və digər əxlaqi etik kateqoriyalar insanın şəxsi və ictimai həyatının əsas keyfiyyət göstəriciləri kimi şəxsiyyətin mənəvi zənginliyində, ictimai məninin formalaşmasında mühüm rol oynadı. Beləliklə də etik görüşlər sistemi yarandı.

İctimai həyatın, mühitin, fəaliyyət sahələrinin əxlaqi dəyərləri tədricən etikanın

mühüm bir sahəsini təşkil edən etiket və peşə etikası qaydalarının inkişafına zəmin yaratdı. Məlum oldu ki, hər bir peşənin özünəməxsus etikası, etik qaydaları var. Həmin məsələlərin mahiyyətini, bir-biri ilə əlaqədə olmasını şərh etməzdən qabaq bir qədər əvvələ, tarixin qədim dövrlərində görkəmli şəxsiyyətlərin həmin məsələlərə münasibətini diqqət mərkəzinə gətirmək lazım gəlir. Elə buradaca qeyd edək ki, insanlıq-qruplar, irqilər, tayfalar, millətlər yaranandan müxtəlif nəsillərdən olan insanlar ətraf aləmi - ayrı-ayrı əşya və obyektləri görməyi, onların əsas əlamətlərini, yaxşını-pisdən, xeyiri-şərdən fərqləndirməyi bacardıqları anlardan baxışlar, mövqelər də müxtəlif olmuşdur. Hələ bizim eramın birinci minilliyində yer üzündə əxlaqi-mənəvi münasibətlərin daha geniş yer almasının təminatçısı rolunu oynayan Zərdüştliyin müqəddəs kitabı sayılan, Orta Asiyada, İranda və Azərbaycanda geniş yayılan Avestada əxlaqi meyillər,

insan adını uca tutan fikirlər, nəzəriyyələr daha geniş vüsət almışdır.

"Avestaya görə dünyada həm maddi, həm də xəyali olan hər şey xeyir və ya şər başlığına malik olmaqla iki qismə ayrılır. Baş Allah Ahura Mazda (Hürmüzd) xeyirxah, dağıdıcı ruh, Anhra Manyu (Əhrimən) –şər başlanğıcın ifadəsi və ya rəmzidir. İnsan bu və ya digər mövqeyi seçməkdə sərbəstdir" (1, səh.35).

Hələ qədim dövrdə insanlıq-ünsiyyətə bağlı başlıca məsələlərə bu cür yanaşılması, demokratik meyillərin hələ o dövrdə xüsusi vurğu ilə nəzərə çatdırılması haqqında da düşünmək lazımdır. İstər-istəməz belə qənaətə gəlirsən: Qadir Allah yaratdıqlarını yaxşı yaradıb. Bütün günahlar, xoşagəlməz hadisələr isə sonralar yaşadıkları mühitin şeytan cismində və şeytan fitvası ilə yaşayan insanların – şər qüvvələrin təsiri ilə üzə çıxıb.

İnsan o vaxt yer üzünün ən qadir, yaradıcı qüvvəsinə çevrilir ki, o, qabaqcadan edəcəyi hər bir hərəkətin nə ilə nəticələncəyi, insanlara nə kimi xeyir verəcəyi imkanları haqqında düşünür. Müqəddəs kitabımız "Qurani-Kərim"-in "Fatihə", "Ali-İmran", "Nəsr" və digər surələrində öz əksini tapan ayələrdə deyilən kəlamlar əsl insana - insanlıq yolunu göstərir.

"Ey insanlar, yeyin yer üzündə olan halal və təmiz şeylərdən, yeriməyin şeytanın yerini... Ağrılı bir əzab gözləyir onları. Onlar o kəslərdir ki, doğrunu verib, çaşqınlığı, məğfirəti (günahdan keçmə, bağışlama) verib, əzabı satın almışlar...

Yaxşı o kəsdir ki, kitaba və peyğəmbərlərə iman gətirdi" ("Fatihə" surəsi. 168, 174, 175, 177-ci ayələr).

Dünyagörüşündən, təhsil, peşə səviyyəsindən asılı olmayaraq hər kəs bu müqəddəs sözlərin təsiri ilə yaşayır, əməli fəaliyyət göstəirsə, deməli, istər-istəməz əxlaqi kamilliyə, əxlaqi davranış normalarının məcmusundan ibarət olan etik mədəniyyətə

yətə yiyələnirlər. Belələri əxlaqi kamilliyin, ünsiyyət, davranış mədəniyyətinin əsas cəhətinə, fəal qüvvəsinə çevrilirlər.

Sözümüzün bu yerində Həzrəti Məhəmməd Peyğəmbər əleyhissəlamın hədislərindən bir neçəsini diqqət mərkəzinə gətirməyi savab sayırıq:

Bir nəfər Həzrəti Peyğəmbərdən: "Ya Rəsulallah, insanların ən xeyirlisi kimdir? – deyər soruşdu.

- Ömrü uzun, əməli gözəl olanıdır.

- Bəs insanların ən pisi kimdir?

- Ömrü uzun əməli bəd olanıdır" (2, səh.31).

Bu sözlərin mənasına, deyim tərzinə diqqət yetirdikcə ulu peyğəmbərimizin çox sadə deyimə, lakin tarixin müxtəlif mərhələlərində yolunu azacaq insanlara düzgün istiqamət verəcəyinə bir daha əmin olursan.

Doğrudan da ömrü uzun, əməli bəd, daima şər qüvvələrin girdabında baş gırləyən insanlardan daha nə gözləmək olar? Bir də unutmayaq ki, bəd əməlin mahiyyəti bir epizodla, bir hərəkətlə məhdudlaşmır. Bəd əmələ qurşananlar, eyni zamanda rəzilliyi, qəbahəti, qara yaxmaları ilə vicdanlı əsl-köklü insanlar arasında nifaq toxumu səpməklə məşğul olurlar. Belələri unudurlar ki, insanın davranışının xeyirli və zərərli cəhəti elə ilk ünsiyyət anlarından başlayır. Yazıçı, jurnalist Davud Dəmirli hələ keçən əsrin 80-ci illərinin sonunda yazırdı:

"Dilimizdə işlənən "üns" və "ünsiyyət" ərəb sözü olub bir-birinə qovuşma, dostlaşma, mehribanlıq mənasını verir. Ünsiyyət etik-psixoloji problem olmaqla yanaşı insan fəaliyyətinin bütün sahələrini əhatə edir. Ünsiyyət birlikdir, sənətdir, insanın yaradıcılıq prosesidir. Müdrik adamlar ünsiyyətin əhəmiyyətini dərinlən başa düşmüş və onu həmişə yüksək qiymətləndirmişlər" (3, səh.19).

Dünyanı heyran edən dahi Nizaminin çox geniş etik-estetik fikirlər ensiklopediyası kimi dəyərləndirilən əsərlərini oxuduqcu ən

ülvi hislərlə yaşamağın heyrətindən vəcdə gəlirsən:

Xeyirlə-şər izləyir hər bəşəri əzəldən,
Xeyir-xeyri tapandır, şər də şəri əzəldən...

Birinin şirinsə sözü, söhbəti,
Başqa şey istəmə, bəsti ülfəti...

Oylə bir ixtiyar olsaydı məndə
Qoymazdım bəndəyə möhtac bir bəndə...

Xoş ətilər saçmaq istəyən adam,
Gültək xoş xasiyyət olmalı müdam!
(4, səh.12, 14, 16).

Nizaminin hikmət dünyasından qanadlanan bu sözlər, misralar sözün, sənətin ülviiyyətinə qiymət verməyi və onların təsiri ilə yaşamağı bacaranlar üçün əsl həyat, ülviiyyət-ünsiyyət məktəbidir, - desək, əlbəttə, yanılmazıq.

Nümunə gətirdiyimiz misraların, beytlərin hər biri isə insanı əxlaqi zənginliyə istiqamətləndirən söz-sənət inciləridir. İnsanın saf, əxlaqi yetkinliyi olmadan onun gələcək xoşbəxt taleyindən danışmaq nəzəri cəhətdən belə mümkün deyil. Çünki əxlaq – ictimai şüurun əsas diqqət mərkəzində olan formalarından biridir. Etika isə əxlaqın mahiyyəti, formalaşması yollarından bəhs edən dünyəvi-bəşəri elmdir.

Yeri gəlmişkən bir cəhəti də qeyd etmək lazım gəlir. Etikadan-şəxsiyyətin etik mədəniyyətindən danışarkən “etiket” sözünə – termininə də istinad olunur. Çünki bu söz də mahiyyəti etibarilə etika ilə, əxlaqla sıx bağlıdır. Müxtəlif xarakterli ensiklopediyalarda, lüğət məlumat kitablarında göstərilir ki, etiket müxtəlif ölkələrdə, saraylarda, diplomatik dairələrdə və digər mötəbər yerlərdə, iri yaşayış bölgələrində qəbul edilmiş davranış və nəzakət formalarıdır.

Müxtəlif nəsilədən olan insanların etik təsir vasitələri ilə mənəvi zənginliyi böyük mütəfəkkirlərin, söz-sənət ustalarının həmişə diqqət mərkəzində olub. Görkəmli əxlaq nəzəriyyəçisi, ensiklopedik bilik sahibi – “Əxlaqi Nasiri” ilə dünyanın müxtəlif qəbildən olan insanların heyran edən X-XI

əsrdə yaşayıb yaratmış Nəsirəddin Tusi də riyaziyyat, həndəsə, astronomiya, minerologiya və sair fundamental elm sahələri ilə yanaşı, etika elminin başlıca istiqamətlərini də olduqca inandırıcı, həyatı mövqedən işıqlandırmağa nail olmuşdur. Maraqlı cəhət budur ki, N. Tusi irsinin tədqiqatçılarından sayılan alimlərimizdən olan Mehri Məmmədova hələ 1987-ci ildə “Elm və həyat” jurnalının 9-cu nömrəsində dərc etdirdiyi “Nəsirəddin Tusinin etik görüşləri” adlı məqaləsində şagirdlər üçün nəzərdə tutduğu “Öyrənənlərin etikası” əsərinin əsas mahiyyəti üzərində dayanaraq yazır:

“Əsər elm və fəzilətin mahiyyəti, səy və çalışqanlıq, itaətkarlıq, təhsil almağın dövrü, qayğıkeşlik və nəsihət, pənah aparmaq, hafizənin irsən keçməsi, ruzi əldə etmək kimi başlıqlara bölünür.

Cəmiyyətin inkişafında müəyyən rol oynayacaq insanların yetişməsində faydalı məsləhətlərlə zəngin olan bu risalədə təhsil və tərbiyənin əhəmiyyətindən bəhs edilir: Təhsili uşaq yaşlarından savadlı və kamil müəllimdən almaq məsləhətdir. Savadlı şəxs eyni zamanda insani xüsusiyyətlərə malik olmalıdır. İnsan o zaman həqiqi alim sayılır ki, onda bilikdən əvvəl fəzilət, mərifət, əxlaq da öz əksini tapsın. Elmi olmayan kəs tam mənasında anlaşılan insan da ola bilməz. İnsanı bütün canlılardan ayıran amil elmdir. Elmi çıxanda insan ilə digər canlılar arasında elə bir fərq qalmır” (5, səh.16).

Bu da maraqlıdır ki, böyük alim həmin əsərində problemin çox mühüm bir cəhətindən, uşaqlıq illərində saf, təmiz qəlbli insanlarla ünsiyyət və ülviiyyəti valideynlərin diqqət mərkəzinə gətirərək yazır: “Pis yoldaş ilandan bətdir. Başardıqca pis yoldaşdan qaç. Bəd ilan sənəin tək cə bədənini zəhərləyər, pis yoldaş isə həm canını həm də imanını zəhərləyər” (3, səh.16).

Əxlaq-etika ilə bağlı bu cür dəyərli fikirlərin sayını artırmaq da olar. Ölkəmizdə əxlaqi saflığın əsası sayılan fəzilət və onun

əks tərəfi hesab edilən qəbahətin mahiyyəti ilə bağlı fundamental əsərləri ilə tanınan fəlsəfə üzrə elmlər doktoru, professor Ziyəddin Göyüşov yazır:

“İnsanları fəzilətə öyrətmək üçün əvvəlcə onları fəzilətə heyran olmağa, fəziləti lazımınca qiymətləndirməyə, fəzilətli şəxsə hörmət və ehtiram etməyə öyrətmək lazımdır. Məlumdur ki, hər bir insan başqalarından fərqlənməyə, üstün olmağa çalışır. Bunun üçün bəziləri var-dövlət qazanmağa, bəziləri yüksək vəzifə tutmağa və i.ə. cəhd edir... cəmiyyətdən kənarda heç bir fəzilət və qəbahət yoxdur. Nə ədalət, nə şəfqət, nə insanpərvərlik, nə alicənablıq, nə cəmərdlik, nə də sadəlik və təvazökarlıq cəmiyyətdən kənarda təəvvür edilə bilməz” (6, səh.48).

Həyatı müşahidələrin nəticəsində deyilən bu fikrin, bu düşüncənin mənası haqqında da düşünməli olursan. Bax elə bu prosesdə ulularımızın “dünya gör-götür dünyasıdır” deyimi də yada düşür. İstər-istəməz düşünürsən, müasir uşaqların, məktəblilərin əxlaqi görüşü, etik mədəniyyəti səviyyəsi haqqında nə demək olar? Təəssüb və təəccüb doğuran cəhət olsa da həmin suallara müsbət cavab vermək olmur. Mövcud vəziyyətin çox mühüm bir cəhəti ətraf aləmin, mühitin qeyri-etik cəhətləri, əndazəsiz geyim dəbləri, bahalı müxtəlif telefon aparatları, metro qatarlarında, avtobuslarda qulaqlarına qulaqcıq taxan, sanki ətrafındakıları görməyən yeniyetmələr, məktəblilər, internet şəbəkələrinə ötürülən yazılar, mesajlar, təhqiramiz böhtan dolu sözlərin ayaq açıb yeridiyi bu dövrandə necə edək ki, insan əndazədən çıxmasın?...

Bax elə bu anda tanınmış Amerika yazıçısı Uilyam Folkerin sözləri yada düşür. O deyirdi: “Nə qədər ki, gec deyil və insan iki ayaqlı heyvana çevrilməyib, şəxsiyyəti simasızlıqdan xilas etmək lazımdır...”

Etiraf etmək nə qədər çətin olsa da son vaxtlar məktəb mühitində etik maarifçi-

liyə lazımi diqqət yetirilməməsi, etik münasibətlərin heç də həmişə gözlənilməməsi, bu sahədə ahəngdarlığın pozulması halları da nəzərə çarpır.

İstər müəllim-şagird, istərsə də müəllim-müəllim, müəllim-valideyn münasibətlərindəki qeyri-səmimi hislərin baş verməsinə təsadüf olunur. Qaraqabaq, dili acı, kimdənsə, nədənsə incik olan müəllimi şagirdlər və onların valideynləri heç zaman sevməmişlər. Buna görə də ağılagəlməyən problemlər yaranmışdır. Əgər indiki dövrdə şəxsiyyətyönümlü tərbiyədən söhbət gedirsə və pedaqoji fəaliyyətin qiymətləndirilməsində əsas prinsiplərdən sayılırsa xeyirxahlıq, nikbinlik, hərəkətverici qüvvə kimi dəyərləndirilməlidir.

Belə bir cəhəti də unutmaq olmaz ki, ixtisasından asılı olmayaraq pedaqoqlar üçün ali tədris kitabı sayılan və müxtəlif illərdə nəşr olunan “Pedaqogika”, “Məktəb pedaqogikası” kitablarında müəllim şəxsiyyətinə, onun elmi dünyagörüşünə, fəaliyyət istiqamətlərinə verilən tələblərə xüsusi diqqət yetirilmişdir. Problemin belə bir cəhəti də maraq doğurur ki, hələ keçən əsrdə ibtidai siniflər üçün dərsliklərdə də müəllim-şagird etikasının əhəmiyyətli cəhətləri diqqət mərkəzinə gətirilmişdir. Budur qarşımızda ibtidai sinif şagirdləri – xüsusilə 1-ci siniflər üçün çox zəruri olan bir dərslik var: “Hüsnxət”.

Ə.M. Qafarlı tərəfindən 1-ci sinif şagirdləri üçün yazılan və 1950-ci ildə nəşr olunan, şagirdlərə gözəl xətlə yazmaq bacarığını aşıllayan həmin dərs vəsaitinin sonu “Unutmayın” başlığı altında aşağıdakı sözlərlə tamamlanır:

Uşaqlıqdan vaxtınızı
Düz bölməyə adət edin.
Dərsinizə öz vaxtında
Üstü-başı təmiz gedin.
Müəllimə hörmət edin,
Sevin hər vaxt intizamı.

İntizamlı uşaqları

Əzizləyib sevir hamı. (6, səh.24)

Daha sonra otaq bitkilərinin məktəb həyatını necə gözəlləşdirməsindən bəhs olunur. Şagirdlərdən birinin dilincə: “Mən beş qutu düzəltdim. Bu qutularda gül toxumu və şitil əkdim. İndi onlar göyərmişdir. Bizim dəhlizdən cürbəcür gül ətri gəlir. Mən bitkiləri sevirəm və onları qoruyuram” (7, səh.27).

Kitab deyir: “Uşaqlar məni açın, oxuyun, ancaq əzməyin, çirkləndirməyin, cırmayın, xarab etməyin. Mən sizi sevdiyim kimi, siz də məni sevin” (7, səh.27).

Sual olunur, uşaqları 1-ci sinifdən məktəbli etikasına yiyələnməyə çağırış ruhunda səslənən bu sözləri nə həmin sözlərin əks etdirildiyi dərs vəsaitini unutmqla, əgər belə demək mümkünsə aradan çıxartmaqla nə qazanmışıq? Keçmiş SSRİ məkanında, o cümlədən Rusiyada, Belarusiyada, Pribaltika respublikalarında, Moldaviyada, Özbəkistanda, Qazaxıstanda və digər respublikalarda şagirdlər məcburi dərs və ya fakültativ məşğələlər üçün etika üzrə xüsusi dərs vəsaitləri çap edilirdi.

Ali və orta ixtisas məktəblərində “Etikanın əsasları” üzrə kurs keçirilirdi. Tələbə şəxsiyyətinin mənəvi zənginliyinə müsbət təsir göstərilirdi. Hamısı unudulub, sıradan çıxarılıb (peşə texniki məktəbləri istisna olmaqla).

Görəsən uzun müddət müsbət, dəyərli ənənəyə çevrilmiş həmin işlər, həmin sistem kimlərin xoşuna gəlməyib? Təəccüblü burasıdır ki, bilavasitə Respublika Təhsil Nazirliyinin nəzdində olan liseylərdə, gimnaziyalarda keçirilən “Etika”, “Etika və etiket”, “Estetika” fənlərinin tədrisinə də son qoyulmuşdur. Mövcud vəziyyətin əsas səbəbini isə ölkəmizin təhsil sistemində kurikulum islahatının həyata keçirilməsi və bu əsasda hazırlanan tədris proqramı ilə əlaqələndirirlər. Təəssüf, çox təəssüf! ...

Tarixin sınaqlarından çıxan, mühüm əhəmiyyət kəsb edən ənənəyə beləmi riayət edirlər? Ancaq təsəllimiz də var. Ümidvarıq ki, Azərbaycan Respublikası təhsil nazirinin 16 may 2014-cü il tarixli 600 nömrəli əmri ilə təsdiq edilmiş “Müəllimlərin etik davranış qaydaları” məktəb, təhsil mühitində etik davranışın daha da inkişafına, müasir tələblər səviyyəsində formalaşmasına qüvvətli təsir göstərəcək.

“Ümumi müddəalar”, “Etik davranış prinsipləri və onlara uyğun tələblər”, “Müəllim şəxsiyyəti”, “Münasibətlər”, “Müəllim andı”, “Etik davranış qaydalarına riayət olunmasının təmin edilməsi” bölmələrinin hər birində müasir təhsil sistemimizdə əsas aparıcı rol oynayan müəllimlərin şəxsiyyət nümunələri, şəxsiyyət zənginliyinə verilən tələblər daha konkret şəkildə nəzərə çatdırılmışdır. Həmin bölmələr, başlıca istiqamətlər üzrə qarşıya qoyulan vəzifələrin hər biri mahiyyət dolğunluğuna görə diqqəti cəlb edir.

“Etik davranış prinsipləri və onlara uyğun tələblər” bölməsində müəllimin mədəni davranışı ilə bağlı etik keyfiyyət göstəriciləri bir daha müqəddəs peşənin aliliyini gözlərimiz önünə gətirir:

“... Müəllim təhsilalanlarla, rəhbərlik və həmkarları ilə davranışda nəzakətli, xeyirxah, diqqətli və təmkinli olmalıdır. Müəllim peşə fəaliyyəti ilə əlaqədar iradələri, tənqidi fikirləri qəbul etməli, qiymətləndirməli və onlardan düzgün nəticə çıxarmalıdır. Müəllim səmimi, çalışqan, intizamlı, təşəbbüskar olmalı, xarici görkəminə, geyiminə xüsusi fikir verməli, hər zaman səliqəli olmalıdır” (1).

Əlavə izaha, şərhə ehtiyac varmı? Əlbəttə, yox. Ancaq onu əlavə edək ki, müəllim tərbiyəçi adını daşıyan hər kəs qəlbinin səsinə qulaq assın, əqidəsi, vicdanı, yüksək humanizmi, dərin vətənpərvərlik əzmi ilə çalışsın, nümunə göstərilməyə layiq olsun. Gəlin görkəmli pedaqoq, maarif fədaisi Sultan

Məcid Qənizadənin sözlərini xatırlayaq. Belə nəql edirlər ki, o, sevimli şagirdləri ilə görüşər-kən deyirmiş: Sabahınız xeyir gələcəyiniz müəllimləri, həkimləri, mühəndisləri, alimləri!

Müəllimlik peşəsini daima yüksək qiymətləndirən S.M. Qənizadənin fikrincə müəllimin evi kitabxanadır, sazı və nəğməsi şagirdlərinin sədasıdır, istirahəti dəftərlərin təşhihi, qazancı isə millətin məhəbbəti və ehtiramıdır.

Müəllimin peşəkarlıq səviyyəsini daim yüksəltmək qayğısına qalması da onun etik mədəniyyətinə daxildir. O, tələb olunan yüksəklikdə davam gətirmək üçün öz bilik və bacarıqlarını, pedaqoji, psixoloji və metodiki hazırlığını daim artırmalı, təhsildə baş verən yeniliklər, tətbiq olunan müasir texnologiyalarla tanış olmaq üçün dövrün pedaqoji mətbuatın, yeni nəşr olunan elmi-pedaqoji, metodiki ədəbiyyatı daim izləməli, özünün elmi-metodiki, etik və estetik arsenalını zənginləşdirməyə çalışmalıdır.

Gəlin unutmayaq ki, müəllim şagird üçün, el üçün heyranedici təəccüb oyadan bəşəri kamilliyin ali nümunəsidir.

Rəyçi: prof. O.Rəcəbov

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Müəllimlərin etik davranış qaydaları.//Azərbaycan məktəbi, № 3, 2013.

2. Azərbaycan sovet ensiklopediyası. I cild. Bakı, 1976.

3. Az söylə, söz söylə (tərtibçilər: A. Abbasov, S. Həsənova). Bakı: Maarif, 1992.

4. Dəmirli D. Bizə hər şeyin dəxli var. Bakı: Azər nəşr, 1987.

5. Nizaminin hikmət və nəsihətləri. Bakı: Yazıçı, 1981.

6. Məmmədova M. Nəsirəddin Tusinin etik görüşləri. //Elm və həyat, 1987, № 9.

7. Göyüşov Z. Fəzilət və qəbahət. Bakı: Azər nəşr, 1972.

B.Халилов

Этическая культура - основное моральное качество каждого

Резюме

В статье указывается, что каждая специальность имеет свои этические правила. Автор касается вопросов развития и формирования этической культуры.

V.Khalilov

Ethical culture is everyone's moral quality

Summary

In the article it is spoken about the ethical rules of each profession. Formulation and development of ethical rules is also noted here.